

1982/83:42

Tisdagen den 7 december

Kl. 15.00

1 § Justerades protokollet för den 29 november.

2 § Svar på fråga 1982/83:112 om behandlingen av ansökningar om vuxenstudiestöd

Anf. 1 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Birger Hagård har frågat mig om jag är beredd att medverka till att regler införs som fastställer vuxenutbildningsnämndernas möjligheter att avslå en ansökan om särskilt vuxenstudiestöd från en person som inte har blivit antagen till den utbildning som han eller hon har sökt stöd för.

Enligt studiestödslagen kan särskilt vuxenstudiestöd utgå till studerande vid de läroanstalter och utbildningslinjer som regeringen bestämmer. Har man inte blivit antagen till en sådan läroanstalt eller utbildningslinje, är man således inte berättigad att uppbära vuxenstudiestöd.

Jag anser att studiestödslagen på denna punkt är klar och entydig. Självfallet skall studiestöd aldrig betalas ut till någon som inte är berättigad till stöd. Så sker inte heller, även om praxis när det gäller lagens tillämpning, enligt vad jag erfarit, varierar något mellan olika nämnder. Centrala studiestödsnämnden (CSN) har emellertid uppmärksammat detta, och jag utgår från att CSN kommer att vidta de åtgärder som kan behövas.

Anf. 2 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Frågan var föranledd av en dispyt mellan vuxenutbildningsnämnden i Linköping och centrala studiestödsnämnden som delvis har återgivits i pressen.

På vissa angivna grunder har vuxenstuderande rätt att erhålla särskilt vuxenstudiestöd. I ansökan, som ställs till vuxenutbildningsnämnden, anges vilken utbildning som man vill genomgå. Resurserna är knappa, och det är många sökande. I Linköping har vuxenutbildningsnämnden alltsedan 1978 rationaliserat hanterandet av dessa ärenden. Vuxenutbildningsnämnden

frågar nämligen intagningsnämnden vilka som har kommit in på den sökta utbildningen. Om vederbörande inte har blivit antagen, finns det de facto inte heller någon ansökan att behandla – den kan då avslås. I stället kan de knappa resurserna ges åt dem som verkligen har blivit antagna och behöver stödet.

Från CSN har det i detta fall kommit vad man närmast kan kalla för en byråkratisk reaktion. CSN säger att det faktum att sökande inte har antagits "utgör inte någon laglig grund för avslag på ansökan". Detta är såvitt jag förstår ett obegripligt hanterande. Vuxenutbildningsnämnden i Linköping har agerat smidigt och föredömligt och samarbetat med intagningsnämnden – helt i enlighet med formuleringen i den gamla regeringsformen som sade att "myndigheterna skola räcka varandra handen" för att på det sättet kunna åstadkomma det bästa resultatet.

Det finns såvitt jag kan finna inte heller någon som helst laglig grund för att vuxenutbildningsnämnden i detta fall skulle hindras från att arbeta smidigt. Någon enskild kan inte heller bli lidande. Man kan söka många olika utbildningar. Blir man inte antagen på den ena, kan man bli det på den andra. Man kan också i efterhand beviljas medel, om intagningsnämnden skulle ändra ståndpunkt och i efterhand bevilja intagning.

Såvitt jag förstår delar utbildningsministern uppfattningen att det förekommer olika praxis och att den praxis som jag har redovisat innebär ett smidigt hanterande. Har man inte blivit antagen, kan man heller inte beviljas något stöd. Det framgår ganska tydligt av svaret, där det sägs: "Har man inte blivit antagen till en sådan läroanstalt eller utbildningslinje, är man således inte berättigad att uppbära vuxenstudiestöd."

Jag vill än en gång tacka för svaret. Jag hoppas att det har klargjort för de inblandade i dispyten att man kan fortsätta att agera smidigt och föredömligt och att man på detta sätt kan hålla efter stelbent byråkrati när den gör sig gällande.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1982/83:115 om syo-konsulentutbildningen

Anf. 3 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Rune Rydén har frågat mig om jag anser det rimligt att de framtida syo-konsulenterna, som skall arbeta enligt riksdagens beslut angående proposition 1981/82:15 (Uu 1981/82:6), ges annan ämne-teoretisk behörighet i sitt undervisningsämne än motsvarande ämneslärare.

Enligt nämnda beslut av riksdagen skall statligt reglerade tjänster inrättas för både undervisning som ämneslärare och syo.

Universitets- och högskoleämbetet (UIHÄ) har på regeringens uppdrag utrett frågan om utbildningen för de nya tjänsterna. UHÄ har därvid konstaterat att endast ämnet samhällskunskap kan ingå i utbildningen, om

syo-funktionärsutbildningen skall hållas inom ramen för nuvarande längd, 120 poäng.

UHÄ anser, och jag delar den uppfattningen, att det inte är lämpligt med endast kombinationen samhällskunskap-syo. Ett av skälen därtill är att underlaget för tjänster i samhällskunskap kan bedömas bli begränsat framöver. Lärartillgången i ämnet är redan nu förhållandevis god.

I nuvarande samhällsekonomiska läge anser jag att det inte är försvarbart att föreslå en förlängning av utbildningen av syo-funktionärer. Därför skulle rimligen inte några andra ämnen än samhällskunskap kunna komma i fråga vid ett genomförande av den beslutade tjänstekonstruktionen.

Mot den bakgrund jag nu redovisat har regeringen beslutat att förelägga riksdagen en proposition om att riksdagsbeslutet om en ny tjänstekonstruktion upphävs.

De problem i fråga om tjänsterna för syo som den beslutade ordningen syftade till att lösa kvarstår emellertid. Jag syftar då på den ofrivilliga deltidstjänstgöringen, behovet av en syo-tjänst för varje skolenhet och värdet av en ökad undervisningsanknytning av syon. Jag avser mot denna bakgrund att ta initiativ till en ytterligare beredning av dessa frågor inom utbildningsdepartementet med sikte på att ett nytt förslag skall föreläggas riksdagen senast i 1985 års budgetproposition.

Med hänvisning till vad jag nu anfört anser jag att det är för tidigt att ta ställning till den fråga Rune Rydén väckt.

Anf. 4 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan. Den var så formulerad att endast ett kort ja eller nej behövdes. Naturligtvis önskade jag mig ett klart nej.

Det kan inte enligt min uppfattning vara rimligt att syo-konsulenter skulle ha annan, dvs. lägre, ämnesteoretisk utbildning i sitt undervisningsämne än motsvarande ämneslärare. Tyvärr väljer statsrådet Lena Hjelm-Wallén att undvika hela problemkomplexet genom att upphäva det nyss fattade beslutet om syo-funktionen i grundskolan och i gymnasieskolan och låter de nuvarande syo-konsulenterna och yrkesvalsartjänsterna vara kvar t. v.

För ett år sedan fattade riksdagen ett beslut om den nya syo-funktionen. Där slogs fast att undervisningsämne skall ingå i syo-tjänsten. Svårigheterna att lösa detta inom 120-poängsutbildningen är stora. Men jag tycker att så många skäl talar för undervisningsämne i tjänsten att det därför borde vara möjligt att pröva även andra lösningar. Har man t. ex. avvägt den rätta fördelningen mellan syo-funktionen och undervisningsfunktionen inom den här tjänsten?

Låt mig bara peka på några saker. Det är svårigheter med att ordna tjänstgöringsunderlag för skolan, om man bara har syo-verksamhet i sin tjänst. Många syo-konsulenter tvingas f. n. av dessa skäl att ha bara deltidstjänstgöring. Dessutom försvåras enligt min uppfattning kontakten mellan eleven och syo-funktionären, om syo-konsulenten inte finns på skolan och har god och nära kontakt med eleverna.

Även om utbildningsministern anser att frågan är för tidigt väckt, tyckts det näst sista stycket i svaret peka på förståelse för värdet av en ämnestjänstgöring inom en syo-tjänst. Jag hoppas därför att den koppling mellan syo-tjänst och ämnestjänst som riksdagen beslutade för ett år sedan inte helt skall försvinna i en framtida konstruktion eller i det kommande utredningsarbetet. Jag hoppas att man kan tyda svaret på det sättet.

Anf. 5 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag måste konstatera att riksdagsbeslutet för ungefär ett år sedan i denna del inte vilade på ett så fullgott beslutsunderlag som hade behövts. Det visar bl. a. UHÄ i redovisningen av sitt uppdrag, där man konstaterar att det var praktiskt taget omöjligt att åstadkomma denna utbildning med den kvalitet som Rune Rydén talar om. Det var utomordentligt svårt att hålla sig inom 120-poängsgränsen. Det är det som också är orsaken till att vi i regeringen måste skaffa oss ett grundligare beslutsunderlag, innan vi kan be riksdagen ta ställning till denna fråga igen. Det är skälet till att vi har föreslagit riksdagen att upphäva sitt tidigare beslut.

Anf. 6 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Det är beklagligt att man inte kan komma fram till ett snabbt beslut i denna fråga, utan att man genom denna ytterligare utredning tvingas långhala de svårigheter som syo-konsulenterna onekligen upplever ute på fältet. Även om det är förenat med stora problem att ordna en tjänstgöring inom ramen för 120 poäng, borde man kunna pröva andra avvägningar mellan ämnesfunktionen och syo-funktionen inom 120-poängsramen. Det är enligt min uppfattning viktigt att man har en fullgod ämne-teoretisk kompetens men också att man har en bra syo-utbildning. En sådan går att ordna inom de poängramar som är angivna. Det har gjorda utredningar klart visat. Att man sedan i olika sammanhang kommit fram till en idealbild av en utbildning, som ger 140–160 poäng, tycker jag är en annan sak. Vi måste ta hänsyn till de ekonomiska realiteterna. I det avseendet delar jag Lena Hjelm-Walléns uppfattning. Men jag hoppas att man kan göra denna avvägning i den kommande syo-funktionen.

Anf. 7 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Vi är inom regeringen väl medvetna om problemen för syo-konsulenterna i deras splittrade tjänstgöringssituation med deltids-tjänstgöring osv. Därför är vi måna om att snabbt komma tillbaka till riksdagen med ett förslag.

Jag vill till Rune Rydén säga att den kritik som förs fram i första hand bör riktas mot den tidigare regeringen, som inte löste problemet ordentligt. Vad vi nu måste göra är ungefär det Rune Rydén själv säger, nämligen att gå fram på andra vägar. Än så länge finns inget underlag för det. Vi måste alltså bereda frågan på nytt.

Anf. 8 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Kan jag uppfatta det beskedet så, att det fortfarande kommer att finnas kvar en ämnesbit i den nya syo-konsulenttjänsten och att frågan kommer att få en så snabb behandling att den kan leda fram till ett beslut även före 1985, vilket antydde i svaret?

Anf. 9 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag avvisar inga lösningar i dag utan är fullt öppen för olika alternativ, och vi kommer att arbeta så snabbt som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1982/83:127 om SJ:s tidtabell**Anf. 10 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:**

Herr talman! Ingeborg Hartelius har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att Tidtabellen eller någon motsvarande publikation skall komma att omfatta samtliga allmänna färdmedel och förbindelser.

Jag vill för min del framhålla att informationen har en grundläggande betydelse för kollektivtrafiken. För att fler skall välja att åka kollektivt behövs bra information om hur t. ex. tåg och bussar passar ihop.

I publikationen Tidtabellen finns uppgifter om tåg- och flygtrafiken samt om den långväga busstrafiken. För lokal och regional busstrafik finns för flera län kartor över viktigare linjesträckningar samt uppgift på telefonnummer dit man kan vända sig för ytterligare upplysningar: Det är ett starkt önskemål att denna information kan byggas ut till att omfatta samtliga län.

Jag tror dock att det är praktiskt omöjligt att göra en publikation som täcker alla tidtabeller för landets kollektivtrafik. Den samlade informationen skulle bli både svåröverskådlig och dyr att hantera. Jag kan nämna att transportforskningsdelegationen och kollektivtrafikberedningen nu prövar olika metoder för att på enklare sätt få information. Bl. a. har man startat försök med gemensamma informationscentraler i länen för såväl länstrafik som fjärrtrafik dit man kan ringa för att få besked. Jag följer dessa försök med intresse.

Anf. 11 INGEBORG HARTELIUS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Den nya tidtabellen emotsågs med visst intresse när den kom för ett och ett halvt år sedan. I annonseringen i det sista numret av den gamla Sveriges *Kommunikationer* den 1 maj 1981 hette det på försättsbladet: "Tidtabellen kommer att innehålla särskilda avdelningar för tåg, buss, flyg, båt och en turistdel. Den innehåller allt Du behöver veta om resan och – den är lättläst."

Nu när vi haft Tidtabellen under mer än ett års tid kan vi konstatera att den

Tisdagen den
7 december 1982

*Om ökat antal
sov- och liggvagnar
i tåg till Jämt-
lands län*

inte uppfyller sina utfästelser om allt för resan. I den aktuella utgåvan av Tidtabellen (nr 3 1982) är bussförteckningen otjänlig som hjälpmedel för reseplanering med allmänna kommunikationsmedel. Bussförteckningen för Kristianstads län finns på s. 708–709. Kartan över stomlinjenätet är överskådlig och detaljerad. Men förteckningen över busslinjer med tidtabeller på detta uppslag upptar endast de tågersättande bussarna mellan Eslöv och Ystad, som båda ligger i Malmöhus län. Jag frågar mig nu hur en person i Kristianstads län skall kunna använda Tidtabellen som underlag för sin reseplanering. Hon eller han tvingas använda telefonen för att få korrekta besked. För Blekinge län är situationen något bättre – där finns åtminstone en linjeförteckning på s. 707. men inga tidtabeller. För många andra län är tidtabellsuppgifterna lika glesa eller obefintliga.

Tidtabellen är formellt en privat publikation. Den har emellertid sedan länge en inarbetad ställning som allmän publikation. Varenda tågmästare och trafikexpedition i landet använder den, så gott det nu går.

För att förbättra medborgarnas tillgång till en samlad översikt över de allmänna transportmedlen i klass med den norska Rutebok eller den schweiziska Amtliches Kursbuch kan man förfara på två sätt. *Antingen* förbättras Sveriges Kommunikationer/Tidtabellen så att alla transporter och turer utom direkt lokaltrafik finns med *eller* så får kommunikationsdepartementet utge en särskild sammanställning. Det första torde vara den enklaste vägen. Men det kan komma att kräva ingripande från statsrådet för att kunna verkställas.

Jag uttrycker slutligen förhoppningen att genom statsrådets försorg en tillfredsställande lösning på detta problem skall kunna nås.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1982/83:128 om ökat antal sov- och liggvagnar i tåg till Jämtlands län

Anf. 12 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Ingrid Hemmingsson har frågat mig om jag vill vidta åtgärder för att möjliggöra för SJ att öka sin kapacitet av sov- och liggvagnar till Jämtlands län.

Först vill jag klargöra att enligt de av riksdagen fastlagda ramar som gäller för järnvägen är det SJ självt som bestämmer vilka vagnar man skall ha. Självfallet strävar SJ efter att köpa och sätta in sådana vagnar som behövs bäst och som ger största möjliga resultatförbättring. SJ köper nu fyra nya sittvagnar varje vecka. Vagnarna ingår i en serie på totalt 200 personvagnar. SJ planerar också en framtida anskaffning av sov- och liggvagnar.

Jag kan vidare nämna att regeringen nyligen i den ekonomisk-politiska propositionen har markerat sin satsning på offensiva investeringar för framtiden. På järnvägsområdet föreslås sålunda att SJ får mer pengar för

beställning av bl. a. nya personvagnar.

När det gäller trafiken till Jämtland uppger SJ att det i regel finns lediga platser i sov- och liggvagnarna. Det är endast kring veckosluten och då särskilt under högsäsong vintertid som vagnarna blir fullbelagda.

För att klara behovet av sovplatser försöker SJ i första hand sprida tågresandet till de dagar när man har lediga platser. Erfarenheterna från lägprissatsningen 1979 visar också på de betydande vinster som kan göras om resenärerna kan lockas att åka när det är bättre plats i tågen. Jag kan vidare nämna att SJ för att främja turismen i Jämtland också sätter in särskilda chartertåg till fjällen.

Nr 42

Tisdagen den
7 december 1982

*Om ökat antal
sov- och liggvagnar
i tåg till Jämtlands län*

Anf. 13 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. I svaret sägs att det här är en fråga som skall lösas i framtiden. Men det här problemet är ganska akut just nu. Kommunikationsministern sade också att det finns ledig sovkapacitet. Men problemet är just att den kapaciteten inte finns under högsäsongen när turistnäringen är särskilt beroende därav.

Orsaken till att jag ställt min fråga är att det regionalpolitiskt är förkastligt att turismen, som är en av länets basnäringar, skall vara beroende av så vanskliga transportmöjligheter som f. n. finns. Det är inte i första hand subventioner som Norrlandslänen behöver, utan det är bättre förutsättningar att utnyttja de egna resurserna för att i framtiden kunna klara sig med mindre stöd.

I Jämtlands län har vi en väl utbyggd turistnäring med 10 000 kommersiella bäddar på hotell och i stugbyar. Många små företag har under senare år moderniserat och byggt ut sina anläggningar. De är därför helt beroende av hög beläggning. Det råder stor platsbrist på tåg från södra Sverige.

Till Fjälls Resor är den ende researrangör på Sverigemarknaden som har tillgång till SJ:s charterkapacitet – vad vi nyss hörde är alltså riktigt. Den nuvarande kapaciteten är 500 platser i veckan under högsäsong. Men fr. o. m. mars månad 1983 finns det i dag endast 60 platser kvar när det gäller resor från t. ex. Stockholm och Göteborg, som är stora upptagningsområden. Det är alltså ganska fullbokat på tågen. Men på hotell och i stugbyar finns det ledig kapacitet.

Endast 15 % av turisterna reser kollektivt. Sker det inga förändringar snart, kommer energikostnaderna att påverka turisternas val av semesterort. Kontinenten och de billiga bussresorna dit utgör trots devalveringen en stor konkurrent till de svenska fjällen. Det är ju fråga om långa avstånd mellan Jämtland och de folktäta marknaderna i södra Sverige.

Vidare går stora intäkter förlorade för turistnäringen. Man räknar nämligen med att varje person i genomsnitt lägger ut 1 500 kr. för en vintervecka. Dessutom förvärras landets balansproblem när människor åker utomlands.

Jag vill ställa en följdfråga till kommunikationsministern beträffande den akuta brist på sov- och liggvagnar som förekommer under tiden den 15 februari–den 15 april:

*Om utredning an-
gående järnvägs-
trafiken på ban-
delen Falköping-
Ulricehamn-Lan-
deryd*

Finns det möjligheter för SJ att under en övergångstid lösa problemet genom en omfördelning av vagnar inom landet, genom inhyrning från något annat land eller genom någon annan tillfällig lösning?

Anf. 14 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag beklagar också att SJ i vissa situationer – när det är högfrekvent på trafikantområdet – har svårt att klara kapaciteten. Det är i och för sig ingen ny företeelse, utan detta har förekommit under ett antal år. Från vår sida har vi pekat på dessa förhållanden och föreslagit speciella satsningar för att ge SJ möjlighet att öka beställningarna i vad avser vagnparken.

Med stor sannolikhet kommer SJ att sätta in de speciella chartertåg som jag nämnde i mitt svar, och på SJ torde man också själv kunna bedöma huruvida man kan gå in med speciella insatser. Jag vill bara påpeka att dessa förhållanden inte är speciella just för Jämtland, utan i dessa situationer kan det med stor sannolikhet finnas svårigheter att klara vagnkapaciteten även när det gäller andra resmål.

Anf. 15 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Det är riktigt att dessa förhållanden kanske inte är speciella för Jämtland. Men jag vill understryka att turismen är en basnäring för oss – vi har ju ingen industri.

Visserligen har vagnkapaciteten fördubblats under 1979 och 1980. Men samtidigt har det också skett en utbyggnad på turistområdet. Och jag tycker att det rimligtvis borde ligga i samhällets intresse att SJ med sin planering ligger i takt med andra samhällssektorer, så att man kan få ut maximal nytta.

Jag tror också att SJ bör satsa mer på samarbete med andra transportföretag och med andra näringar som är lika beroende av transporterna som denna näring är.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1982/83:134 om utredning angående järnvägstrafiken på bandelen Falköping–Ulricehamn–Landeryd

Anf. 16 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Inger Josefsson har frågat mig om jag är beredd vidta åtgärder så att utredningsarbetet angående bandelen Falköping–Ulricehamn–Landeryd fullföljs i enlighet med tidigare gjorda uttalanden.

Genom 1979 års trafikpolitiska beslut har riksdagen bl. a. lagt fast en handläggningsordning vid nedläggningsprövning av persontrafik på trafiksvaga bandelar. Enligt denna handläggningsordning skall läns huvudmännen redovisa alternativa trafiklösningar och ta ställning till frågan om den framtida trafikeringen. I övrigt skall ärendena beredas av transportrådet.

Genom beslut den 4 november 1982 överlämnade regeringen i enlighet med den av riksdagen fastlagda handläggningsordningen vissa handlingar om bandelen Falköping-Landeryd till transportrådet för beredning.

Jag är av den uppfattningen att vi skall hålla oss till den handläggningsordning som riksdagen tagit beslut om.

Anf. 17 INGER JOSEFSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Men jag är inte nöjd. Jag hade hoppats på ett mer positivt svar om att utredningsarbetet skulle återupptas!

Nu har transportrådet i samarbete med länstrafikens huvudmän fått i uppdrag att utreda frågan om nedläggning av bandelen Falköping-Ulricehamn-Landeryd. Företrädare för de fem kommunerna Falköping, Ulricehamn, Tranemo, Gislaved och Hylte känner sig missnöjda med att de har fråntagits det utredningsuppdrag de hade tillsammans med företrädare för departementet, ett utredningsuppdrag som två tidigare kommunikationsministrar ställt sig välvilliga till. I kommunerna fick man inte ens veta vad som planerades förrän man fick regeringsbeslutet i sin hand.

Risken med transportrådet anser vi i kommunerna vara att man där bara utreder frågan om ersättningstrafik men inte intresserar sig för underlaget för trafiken. I transportrådet ägnar man sig enbart åt persontrafiken och bryr sig inte om godstrafiken, varför kostnadsbilden blir en helt annan, och då talar ju allt för landsvägsbuss.

I de fem kommuner jag nämnde nyss anser man att bandelen är något av en livsnerv. I och med att kostnaderna för drivmedel har ökat väsentligt blir det allt angelägnare att det finns en fungerande kollektivtrafik.

Också för gymnasieskolan i Ulricehamn är det mycket angeläget att vi får ha kvar bandelen Falköping-Ulricehamn-Landeryd. Tranemo kommun är upptagningsområde även för gymnasieskolan i Ulricehamn. Skulle järnvägen i fråga läggas ned är det sannolikt att gymnasieskolan förlorar en stor del av det hundratal elever som nu kommer från Tranemo. Dessa elever skulle föredra att i stället ta landsvägsbuss till gymnasieskolan i Gislaved. Landsvägsförbindelsen Tranemo-Gislaved är betydligt bättre och kortare än den mellan Tranemo och Ulricehamn. Minskar elevunderlaget för gymnasieskolan i Ulricehamn är det stor risk för att vissa gymnasielinjer kommer att dras in, och det är ju särskilt olyckligt i tider med en sviktande arbetsmarknad.

Jag anser att bandelen Falköping-Ulricehamn-Landeryd torde kunna användas för godsbefordran i långt större utsträckning än vad som nu sker, om banan får en nödvändig upprustning och om godstrafiken från norra och mellersta Sverige och omvänt dirigeras via nämnda bandel.

Vad företrädarna för nämnda kommuner nu önskar är att den nedlagda utredningen återupptas. Man vill inte ge upp förrän man har fått fram ett rikhaltigt siffermaterial för och emot. Visar det sig trots allt att bandelen inte har någon chans att få vara kvar och bli upprustad, utan man föreslår

Nr 42

**Tisdagen den
7 december 1982**

*Om utredning angående järnvägs-
trafiken på bandelen Falköping-
Ulricehamn-Landeryd*

*Om utredning an-
gående järnvägs-
trafiken på ban-
delen Falköping-
Ulricehamn-Lan-
deryd*

nedläggning, då möter vi det förslaget med nya krav på bättre vägar och höjd standard på busskommunikationerna.

Anf. 18 Kommunikations- och försvarsministern CURT BOSTRÖM:

Herr talman! När den här frågan aktualiserades i departementet 1980, fanns det inte några huvudmän i något av de berörda länen. Den längsta bandelen ligger i Älvsborgs län, och där skulle det dröja över två år innan man hade någon huvudman. Jag kan förstå att man på departementet då sökte finna en möjlighet att tillsammans med kommunerna reda ut vissa frågor om bandelens framtida trafikering. Arbetet inom den informella gruppen har emellertid av olika skäl inte lett fram till något konkret resultat, och samtidigt har huvudmännen tagit över ansvaret för den lokala och regionala trafiken i Jönköpings och Skaraborgs län. I Älvsborgs län, som är det tunga länet i det här sammanhanget, har en huvudman nu utsetts som kommer att ta över ansvaret för trafiken fr. o. m. den 1 juli 1983.

Det finns således inte längre någon möjlighet att förbigå huvudmännen på det sätt som kommunerna vill. Det är också angeläget att vi följer den handläggningsordning som riksdagen har fastställt. Jag tror att vi med full tillförsikt kan lita på att transportrådet och huvudmännen utreder dessa frågor med stor sakkunskap. Självfallet kommer de handlingar som redan tidigare har utarbetats att beaktas i samband med att transportrådet bereder frågan.

Beträffande frågan om godstrafiken vill jag säga att det enligt regeringsbeslutet inte finns något hinder för att transportrådet också behandlar den i samband med utredningen om banans framtid.

Anf. 19 INGER JOSEFSSON (c):

Herr talman! Kommunikationsministern kanske inte känner till att det är på grund av sjukdom som utredningen inte har kunnat arbeta så som det var planerat.

Jag tycker att kommunikationsministern skall medverka till att man tar till vara den resurs som finns ute i våra kommuner i form av det intresse och engagemang man känner för de här frågorna. Människors vilja att lösa problem och att presentera kreativa förslag är en tillgång för vårt land, och den bör tillvaratas.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på frågorna 1982/83:129, 130 och 138 om blockbetygen i grundskolan, m. m.

Nr 42

Tisdagen den
7 december 1982

Anf. 20 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Mot bakgrund av regeringens nyligen fattade beslut om undervisning och betygsättning i orienteringsämnena i grundskolan har Barbro Sandberg frågat mig om jag avser att medverka till att fortbildning anordnas för lärare så att intentionerna i 1980 års läroplan för grundskolan (Lgr 80) kan fullföljas.

Vidare har Per Unckel frågat mig varför det tar så lång tid att ta bort blockbetygen i grundskolan.

Larz Johansson har slutligen frågat mig vilken uppfattning regeringen har när det gäller blockbetygen.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

I ett svar på en interpellation och en fråga den 26 oktober 1982 redogjorde jag för mitt principiella synsätt på hur arbetet i orienteringsämnena i grundskolan bör bedrivas och vad som bör gälla i fråga om betygsättning i dessa ämnen. Regeringen har den 25 november, på grundval av de principer jag redovisade i mitt svar, utfärdat en förordning med provisoriska bestämmelser om undervisning och betygsättning i orienteringsämnena på grundskolans högstadium. Beslutet innebär att betyg skall sättas efter hur undervisningen har varit anordnad. Har undervisningen varit ämnesuppledd skall eleverna ha enbart ämnesbetyg, har den varit ämnesövergripande skall de ha sammanfattningsbetyg.

Principiellt har jag uppfattningen att man inte bör ändra i betygssystemet under pågående termin. Denna uppfattning har jag givit uttryck för i massmedierna. När emellertid lärar-, elev- och föräldraorganisationerna förklarat att de inte har något emot sådana ändringar, har regeringen valt att bortse från de principiella betänkligheterna så att beslutet får gälla redan för den betygsättning som sker innevarande termin.

Samtidigt som förordningen utfärdades uppdrog regeringen åt skolöverstyrelsen (SÖ) att, i enlighet med vad jag redovisade i mitt förra svar, vidta åtgärder för att stimulera en förändring av arbetssättet i orienteringsämnena i ämnesövergripande riktning. Jag utgår från att SÖ vid fullgörandet av detta uppdrag även kommer att överväga behovet av fortbildningsinsatser.

Regeringens beslut har fattats så snabbt som det har varit praktiskt möjligt.

Anf. 21 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Anledningen till att jag har ställt frågan är att jag tycker att betygsdebatten är felaktig. Enligt min uppfattning är det inte hur betygen skall sättas som skall diskuteras utan hur undervisningen bedrivs.

Betygen är en följd av undervisningen, och enligt Lgr 80 skall vi se samhällsorienterande och naturorienterande ämnen som ämnesblock. Det har vi vetat om sedan läroplanen antogs.

*Om blockbetygen
i grundskolan,
m. m.*

Jag citerar ur propositionen: "Internationella studier har framhävt betydelsen av att naturvetenskap och teknik behandlas som en enhet vid undervisningen. Denna enhet måste framstå tydligt för eleverna både i början och vid slutet av ett avsnitt." Litet längre fram står: "Denna inriktning bör betyda en orientering bort från traditionellt upplagt stoff i främst fysik och kemi." Detta gäller också för de samhällsorienterande ämnena.

Kursplanerna är inte heller uppdelade på de olika ämnena utan gäller för resp. SO- och NO-ämne. Uppdelningen av huvudmomenten följer i båda kursplanerna modellen: människor – människors omgivning – människors verksamhet. Det är därför endast delvis möjligt att hänföra olika huvudmoment till de traditionella ämnesgränserna. Med tanke på de reaktioner vi har upplevt brister det uppenbarligen i samarbetet mellan lärarna, varför fortbildningen måste intensifieras.

Jag noterar med tillfredsställelse att statsrådet givit SÖ i uppdrag att stimulera en förändring av arbetssättet i orienteringsämnena i övergripande riktning och frågar därför: Är det regeringens avsikt att verka för att de medel som statsmakterna ställer till högskolans och kommunernas förfogande för skolutveckling skall prioriteras så, att de lärare som undervisar i ett eller två orienteringsämnen i första hand får en fortbildning i angränsande ämnen och samarbetsmetodik?

Anf. 22 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Göransson för svaret på min fråga.

För en regering som gärna vill berömma sig av handlingskraft och målmedvetenhet är hanteringen av blockbetygen inte direkt något att yvas över. En särskilt orättfärdig betygsättning höll så när på att drabba en hel årskull elever alldeles i onödan. Än har det varit teknisk-administrativa bekymmer att expediera ett beslut som fått tjäna som ursäkt. Än har det handlat om påstådd hänsyn till den pågående undervisningen.

Det sista är, herr talman, f. ö. ett lustigt argument. Om undervisningen i dag inte sker integrerat – vilket regeringen ju medger – är det väl inte särskilt hänsynfullt att tillåta att blockbetyg sätts, som inte alls svarar mot undervisningens upplägning.

Nu blir det emellertid som elever, föräldrar och lärare begärt. Sent omsider. Att regeringen i förhållande till riksdagen aldrig varit bunden av någon tanke att blockbetyg måste införas, har regeringsbesluten den nu gångna hösten givit tydliga besked om. Det är bra att detta med sådant eftertryck klarlagts. Oredan sedan i våras bär resp. regeringar ensamma ansvaret för.

Men därmed är, herr talman, inte blockbetygsdebatten slut. Regeringen vill för sin del integrera orienteringsämnena så långt att blockbetyg blir självklara och naturliga. Att regeringen nu avskaffat blockbetygen är alltså högst tillfälligt och har skett med en stor suck av beklagande.

Oklart är också om regeringen på bred front, medvetet eller omedvetet, nu har introducerat ett system som till sina konsekvenser åtskilligt liknar det

som det olyckliga regeringsbeslutet från den 2 september skulle ha åstadkommit, nämligen ett system där det blir regel att elever med olika betygsättning jämförs med varandra. Betygsättningen skall ju enligt regeringen anpassas efter undervisningens uppläggnig. Och denna kommer förvisso att skifta åtskilligt från en skola till en annan.

Vi moderater, herr talman, är för samarbete över de traditionella ämnesgränserna och för att lärare som vill och har fallenhet för det samverkar i arbetslag. Men ämnena skall alltså vara fullt urskiljbara. Betyg skall ges i varje ämne för sig.

Skälet till vårt fasthållande vid de enskilda ämnena är ytterst att vi vill behålla kvaliteten i undervisningen. Den totala integration regeringen vill åstadkomma förutsätter i realiteten lärare som täcker hela ämnesgruppen. Det är sådana lärare som lärarutbildningsutredningen såg som sina ideal – lärare som kan litet om allting men inte tillräckligt om något.

Om regeringen nu, som utlovats, går i författning om att ändra lärarutbildningen i denna riktning är det därför inte mer än konsekvent. Urholkningen av betygssystemet förenas därmed med en urholkning av kvalitetskravet.

Anf. 23 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka skolministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är de tvärsäkra uttalanden som skolministern gjorde så sent som dagen innan regeringen fattade sitt senaste beslut i fråga om sammanfattningsbetyg. Innebörden i de uttalandena var att det var helt omöjligt att fatta ett sådant beslut som det regeringen nu har fattat. Betygsade skolministern, är ingenting man sätter en viss dag i december utan de är resultatet av en hel termins arbete.

Endera uppfattningen är således felaktig. Jag hade hoppats att med min fråga få besked om vilken.

Men frågan kvarstår: Är det skolministern eller regeringen som har fel?

Skolministern upprepar i sitt svar sin mycket enkla och, kan det tyckas, bestickande tes: Har undervisningen varit ämnesuppdelad skall eleverna ha enbart ämnesbetyg, har den varit ämnesövergripande skall de ha sammanfattningsbetyg. Det här synsättet är nog dess värre litet väl enkelt.

Att förändra arbetssättet i skolan är en process som ibland tar ganska lång tid. Så också i detta fall. I många skolor har denna process startat tidigt, ibland långt före läroplansbeslutet. I andra åter är processen en följd av den information, den utbildning och de utvecklingsinsatser som har skett under tiden från läroplansbeslutet fram till nu. I en del skolor har den startat först nu när den nya läroplanen är i bruk.

Min följdfråga till skolministern blir därför: Hur skall man sätta betyg i de skolor där man kommit låt oss säga halvvägs i denna utveckling, med varken en traditionellt ämnesuppdelad undervisning enligt den gamla läroplanen eller en ämnesövergripande undervisning enligt Lgr 80? Jag försäkrar

Tisdagen den
7 december 1982

*Om blockbetygen
i grundskolan,
m. m.*

skolministern att många lärare och skolledare med spänning ser fram mot svaret på den frågan.

Anf. 24 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Barbro Sandberg är tillfreds med svaret, och jag noterar det med tacksamhet. Hon ställer emellertid frågan hur fortbildningen skall anordnas. Det bör naturligtvis komma an på kommunerna att avgöra det.

När det gäller betygsättningsfrågorna, som Per Unckel och Larz Johansson tar upp, vill jag göra en ytterligare kort kommentar. Per Unckel hänvisar till mitt uttalande innan vi fattade beslutet där jag sade att jag inte såg någon möjlighet att gå in och ändra det beslut som hade aviserats. Men jag sade faktiskt inte "med hänsyn till pågående undervisning". Jag sade att det rimligen borde vara så att de elever som börjar en undervisning skall veta på vilka premisser betygen sätts. Jag såg alltså inga möjligheter för mig att föreslå en förändring under löpande termin. Jag såg mig inte heller ha möjlighet att gå ut till fackliga organisationer och begära att de skulle göra avkall på principer som elevfacken och facken för de anställda i skolorna möjligen skulle vara angelägna att upprätthålla. Men när de på eget initiativ säger att de inte tycker att det gör någonting om regeringen under pågående termin ändrar betygsättningsprinciperna, fanns det självfallet ingen anledning för mig att stå fast vid att det inte skulle gå att göra det. Det var avgörande. Då kunde jag omedelbart ändra förslaget och avskaffa det för eleverna djupt otillfredsställande beslut som tidigare hade fattats. Skillnaden i betygssystemen kvarstår, säger Per Unckel. Och det gör den. Det system som nu gäller är det system som under moderat tystnad har gällt sedan början av 1970-talet.

Anf. 25 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Skolministerns bekymmer i blockbetygsdebatten är att han å ena sidan vill ha ett utbildningsväsende där blockbetyg är naturliga och självklara. Men å andra sidan är han nu tillbakapressad och tvingas medge att blockbetyg nog ändå inte bör ges för tillfället.

Nu hänvisar skolministern till att vi är tillbaka i ett system som har använts sedan början av 1970-talet. Nej, det är faktiskt inte riktigt så. Det är sant att det har funnits en möjlighet att ge sammanfattningsbetyg sedan början av 1970-talet. Men det har inte funnits en regering som medvetet har velat driva utvecklingen i riktning mot att blockbetyg skall komma till så vidsträckt användning som möjligt.

Skolministern hävdar nu att han fattade sitt beslut så snart elev-, lärar- och föräldraorganisationer sagt ja. Skolministern gick på traditionellt socialdemokratiskt maner till organisationerna och frågade: Vad tycker ni? Därefter konstaterar han: Då tycker väl regeringen likadant. Hade det inte varit bättre, skolministern, att från början ha sagt sig att för innevarande termin kolliderar två principer? Den ena principen är att eleverna skall ha rätt att veta på vilka betygspremisser de bedriver sina studier. Den andra principen är att vi har en orättvisa, därför att integrationen inte har skett och

blockbetyg därmed skulle kunna komma att ges med en utgångspunkt i undervisningen som faktiskt inte stämmer. I valet mellan dessa båda principer som kolliderar väljer moderaterna tveklöst att säga att det är rättvisan gentemot eleverna, hänsynen till att undervisningen inte har varit sådan som blockbetygstestetikerna förutsätter, som skulle ha satts i första rummet. Det borde, herr talman, skolministern litet snabbare än under den oändliga tid det tog för honom att fatta sitt beslut också ha kunnat komma fram till.

Anf. 26 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Det går inte att med bibehållen trovärdighet först påstå att en åtgärd är omöjlig att genomföra för att sedan dagen därpå fatta ett beslut om att genomföra just den åtgärden. Den sortens ordlekar kan man eventuellt ägna sig åt om man håller presskonferens om ubåtar men inte när det gäller en så påtaglig fråga som betygsättningen. Om skolministern hade fel i sak är det illavarslande. Om han hade rätt och blev överkörd av regeringen i övrigt är det än mer illavarslande inför framtiden.

Det är riktigt, som skolministern sade, att vi i en hel del skolor har en integrerad undervisning sedan lång tid tillbaka. Det pekade jag också på i mitt tidigare inlägg. Men jag fick inte tillstymmelsen till svar på min fråga hur man gör i de skolor där man har hunnit ungefär halvvägs med den här integrationen och har en undervisning som varken liknar den i Lgr 69 eller den som fullt ut skall gälla enligt den nya läroplanen. Vilken typ av betyg skall man sätta i de skolorna? Vilken typ av betyg skall man sätta i skolor där man t. ex. har integrerat ett par av orienteringsämnena i ett block men inte de andra? Det är den sortens frågor som skolministern måste svara på.

Anf. 27 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! På Larz Johanssons fråga – jag hann inte ta upp den i min första replik – om betygsättningen i de fall där integreringen inte är fullföljd vill jag svara att betygen självfallet får sättas på samma sätt som har gällt under perioden från 1970-talets början – skolan får bedöma den lämpliga formen för betygsättning. Det är ingen dramatik i det.

Både Per Unckel och Larz Johansson talade om den oändliga tid som det skulle ha tagit för regeringen att ta ställning i blockbetygsfrågan. Jag vill påpeka att det faktiskt inte har tagit en oändlig tid. Vi gick in i regeringen den 8 oktober, och jag uttalade samma dag att jag avsåg att förändra detta system. Och jag såg till att vi kunde göra det på de premisser som då gällde.

Den princip som jag talar om är inte principen för betygsättning; den princip som jag vill respektera är den att en regering inte lämpligen bör ta initiativ till att under pågående termin ändra ett betygssystem. Jag tycker det är en rimlig regel. Men om de olika organisationer som företräder de i skolan arbetande, både anställda och elever, inte anser sig ha något att invända mot sådana förändringar, ser jag inget hinder för att vidta en önskvärd och nödvändig förändring. Men jag kan inte se något skäl till att jag skall ta

Tisdagen den
7 december 1982

*Om åtgärder mot
videovåld*

initiativ till den, eftersom det kan få en viss prejudicerande verkan också på andra områden.

Anf. 28 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Skolministern säger att det är ingen dramatik i detta, att systemet är likadant som tidigare, att skolan själv kan bedöma detta. Den väsentliga skillnaden är att regeringen genom sitt agerande har givit uttryck för en uppfattning som nu sprider sig och som har spritts inte minst i massmedia, att blockbetygen nu är avskaffade. Frågan är nu vad skolministern tänker göra för att jäva det påståendet.

Anf. 29 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Det skall sägas till regeringens försvar att den åtminstone inte har hävdad att riksdagsbeslut har förbjudit dem att vidta de nödvändiga åtgärderna. Men det är så långt jag vill sträcka mig i fråga om erkännanden.

Bengt Göransson hävdar att om inte organisationerna säger ja till att avskaffa blockbetygen för innevarande termin, är regeringens ståndpunkt den att då skall den uppenbara orättvisa som ligger däri att man blir betygsatt med utgångspunkt i en undervisningsuppläggning som man inte har bibehållas. Men, Bengt Göransson, det är väl ändå regeringens skyldighet att självständigt bedöma det korrekta och riktiga i en åtgärd som denna?

Det är nog väl, herr talman, att vi har alerta elever i samhället som är beredda att skrika till när uppenbara orättvisor begås. För det är tydligt att regeringen behöver människor som ofta talar om vad den bör göra när den inte inser det själv.

Anf. 30 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Av Larz Johanssons senaste inlägg kan jag bara dra en slutsats. Han var, om jag är rätt underrättad, sakkunnig i utbildningsdepartementet hos den skolminister som tog det fullkomligt bisarra beslutet den 2 september vilket gav upphov till hela denna kalabalik. Min slutsats är att Larz Johansson uppenbarligen inte varit en av skolministerns rådgivare vid det tillfället. Det är jag glad över. Jag hoppas han är det också.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1982/83:139 om åtgärder mot videovåld

Anf. 31 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Catarina Rönning har frågat mig om jag avser att vidta omedelbara åtgärder, t. ex. obligatorisk förhandsgranskning, för att stävja våldet i videofilmerna.

Lagen (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag riktar sig mot spridning dels till allmänheten av filmer och

videogram med särskilt grovt våldsinnehåll, dels till barn under 15 år av filmer och videogram med våldsinslag. Förbuden gäller inte filmer som statens biografbyrå har godkänt eller videogram med samma innehåll. Lagen gäller inte för offentliga föreläsningar av biografiffilm eller för sändningar i TV.

Den ursprungliga avsikten var att lagen skulle träda i kraft den 1 juli 1981. Genom att moderata samlingspartiet i riksdagen utnyttjade möjligheten att uppskjuta avgörandet i tolv månader trädde emellertid den bestämmelse som gäller filmer och videogram med extrema våldsskildringar i kraft först den 1 augusti i år. I sin helhet har lagen alltså inte gällt i mer än fyra månader.

F. n. pågår förundersökningar angående brott mot lagen på minst nio orter. Ett femtiotal olika videofilmer har tagits i beslag.

Det är troligt att lagen redan under den tid den har varit i kraft har lett till en viss självsanering i branschen. Det är dock inte möjligt att med någon säkerhet uttala sig om vilka effekter den nya lagen har förrän några mål enligt lagen har prövats av domstol.

Först om det skulle visa sig att den införda lagstiftningen är otillräcklig finns det anledning att aktualisera andra rättsliga åtgärder. Jag vill erinra om att frågor om förhandsgranskning av filmer och videogram behandlas av yttrandefrihetsutredningen, vars betänkande väntas under nästa år.

Anf. 32 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret. Det är naturligtvis av intresse att få veta hur Bengt Göransson i egenskap av både kultur- och skolminister ser på problemet videovåld och dess påverkan på barn.

Undersökningar om videovåldets skadeverkningar på barn har på sistone kommit slag i slag och glädjande nog lett till ökad debatt. Att ängslan, koncentrationssvårigheter och aggressivitet uppträder speciellt hos i andra avseenden underprivilegierade barn är kontentan av dessa undersökningar. Skolan borde därför mer beakta de negativa verkningarna av barns videokonsumtion. Önskvärt vore att landets länskolnämnder ålades att ordna kurser och konferenser kring detta tema för skolans personal.

Ämnet massmediekunskap borde dessutom få en mer framskjuten plats i svenskämnet.

Den arbetsgrupp som skall undersöka varför ett ökat antal barn lämnar grundskolan med ofullständiga baskunskaper hoppas jag får till uppgift att också studera dessa barns TV- och videokonsumtion.

Videobranschen är ytterst lukrativ. Den omsätter 3 milj. kr. om dagen. Trycket från kundernas sida har varit stort att sälja s. k. rysare, filmer med våldtäkter, mord och tortyrscener. Sex av tio kunder efterfrågar dylika.

F. n. har vi en provisorisk lagstiftning som för den mindre seriösa delen av branschen har varit frestande enkel att kringgå, beroende på att det måste väckas åtal mot den enskilde videohandlaren. Barn under 15 år har utan svårighet kommit över förbjudna filmer, något som bl. a. TT och en del tidningar bevisat genom att låta barn agera kunder. Den förundersökning på

nio orter, där ett femtiotal filmer har beslagtogs, visar hur nödvändig en resolut sanering är.

Jag anser att det är av vikt att ministern upptar överläggningar med branschens parter och med skärpa framhåller att statsmakterna ser allvarligt på videovåldets utbredning. En ny och bättre lag bör snarast föreläggas riksdagen, sedan yttrandefrihetsutredningen med förtur har behandlat frågan. Där tror jag att vi är helt ense.

Att jag har tagit upp obligatorisk förhandsgranskning i min fråga beror på att reglerna för offentlig visning av videofilmer enligt min mening är bristfälliga och leder till egenartade konsekvenser. Tekniken att överföra bilder och inte innehållet i det som visas blir det enda avgörande. Överförs bilderna med konventionell filmteknik, måste filmerna förhandsgranskas och i en del fall barnförbjudas. Om bildöverföringen sker på elektronisk väg, blir situationen plötsligt en annan. En videofilm kan visas för barn utan repressalier, även om den såsom spelfilm skulle ha förbjudits.

Anf. 33 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jag delar Catarina Rönnungs uppfattning att videoområdet behöver ägnas uppmärksamhet. Jag är emellertid inte beredd att förklara att en lag, som har varit i kraft bara fyra månader, utan vidare skall sägas vara onyttig eller dålig. Den bör få någon tid på sig, innan vi bedömer om den har kunnat sanera den marknad som den är till för att sanera.

I det sammanhanget vill jag gärna understryka vikten av att föräldrar och andra som har anledning och möjlighet att följa videomarknaden också utnyttjar lagen genom att anmäla de överträdelser som man faktiskt ser. Det är en moralisk och medborgerlig plikt att anmäla sådant som är förbjudet. Lagen gäller inte bara för dem som bryter mot lagen utan även de andra.

Catarina Rönnung har rätt i att tekniken avgör om granskning skall ske eller ej. Men man bör komma ihåg att den som för barn visar en o censurerad film, som innehåller sådana moment att den skulle ha blivit barnförbjuden, kan fällas enligt nuvarande lag. Jag tycker alltså att vi t. v. kan vara tillfreds med att vi har ett instrument med vars hjälp vi kan ingripa på denna marknad.

Anf. 34 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Jag är tacksam för ministrernas senaste klargörande. Jag har i all anspråkslöshet pekat på några åtgärder som regeringen kan vidta för att komma till rätta med videovåldet. Huvudsaken är att svenska folket får alldeles klart för sig att regeringen arbetar med olika former av åtgärder för att skydda barn och ungdomar från det grova och råa videovåldet.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1982/83:140 om meddelarskyddet för tjänstemän i regeringskansliet

Nr 42

Tisdagen den
7 december 1982

Anf. 35 Justitieministern OVE RAINER:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig om jag anser att yttrandefriheten och meddelarskyddet omfattar också tjänstemän i regeringskansliet. Svaret är ja.

Som bakgrund till frågan anger Jan-Erik Wikström att det har cirkulerat envisa uppgifter i dagspressen om att den nya socialdemokratiska regeringen är på jakt efter "läckor" i regeringskansliet. Tjänstemän tillhålls att inte tala med företrädare för massmedierna och ansträngningar görs att spåra källorna till uppgifter som återfinns i tidningarna, säger Jan-Erik Wikström.

Vad Jan-Erik Wikström har anfört i sin fråga utgör påstående om att någon eller några i regeringskansliet har bedrivit efterforskning i strid med 3 kap. 4 § första meningen tryckfrihetsförordningen, för vilket brott stadgas böter eller fängelse i högst ett år. Om Jan-Erik Wikström verkligen har något underlag för detta påstående, förutsätter jag att han anger detta i vederbörlig ordning.

Anf. 36 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! I dagspressen har uppgifter cirkulerat om att den nya socialdemokratiska regeringen har ägnat sig åt att jaga "läckor" i regeringskansliet. Det var mot bakgrund av dessa uppgifter som jag ställde min fråga till justitieministern. Hans svar, för vilket jag väl får tacka, är entydigt. Yttrandefriheten och meddelarskyddet omfattar också tjänstemän i regeringskansliet.

En angelägen uppgift för varje justitieminister är att värna om yttrandefriheten och meddelarskyddet. När journalister, inte minst de som arbetar i detta hus, upplever att tjänstemän i kanslihuset blivit rädda för kontakter med medierna, är det hög tid att påminna om att yttrandefriheten faktiskt omfattar alla, hur obekvämt det än kan vara.

Sex år av påtaglig öppenhet i regeringsarbetet kunde förvisso vara påfrestande ibland. Det var inte precis någon tystnadens konformism som under de åren bredde ut sig över landet. Ingen journalist klagade under den perioden på att folk var rädda för att tala med tidningarna, men efter den nya regeringens tillträde har en förändring skett, och det är uppgifter om det som har förekommit i pressen.

Jag tolkar justitieministerns svar som ett besked om att tjänstemännen i kanslihuset kan känna sig förvissade om att meddelarskyddet skall respekteras.

Om meddelarskyddet för tjänstemän i regeringskansliet

Tisdagen den
7 december 1982

*Om meddelar-
skyddet för tjäns-
temän i regerings-
kansliet*

Anf. 37 Justitieministern OVE RAINER:

Herr talman! Jag har i svaret gjort ett par rättsliga klarlägganden, det första något kortfattat som svar på Jan-Erik Wikströms fråga. Det andra klarläggandet har Jan-Erik Wikström inte begärt, men det kan ju vara till nytta ändå.

I sakfrågan vill jag säga att det mig veterligen inte har förekommit någon jakt på "läckor" i regeringskansliet. Men av yttrandefriheten och meddelarskyddet följer inte att tjänstemännen har någon skyldighet att yttra sig. Tvärtom är det så att tjänstemännen själva får bedöma om det är önskvärt eller försvarligt att yttra sig. Det ligger i sakens natur att ett öppet och förtroendefullt samarbete i regeringskansliet, liksom på andra arbetsplatser, många gånger förutsätter att uppgifter inte sprids eller att man i varje fall väljer tidpunkten då man vill sprida uppgiften.

Den omständigheten att en tjänsteman inte lämnar ut en uppgift till en tidning skall alltså inte tolkas så att någon har förbjudit honom att lämna uppgiften, utan det kan bero på att han själv har valt att inte lämna ut uppgiften.

Anf. 38 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vet inte till vilka det senaste inlägget var riktat, om det var riktat till riksdagsjournalisterna – det här är ju självklarheter. Men kan justitieministern förklara hur det kan komma sig att samma tjänstemän som under sex år inte har klagat över detta plötsligt till journalister, som arbetar bl. a. i detta hus, klagat över att en sådan jakt pågår?

Jag kan ju inte begära att justitieministern skall ge sig in på en granskning av detta. Det är inte det jag är ute efter. Jag är ute efter att justitieministern skall fullgöra sin plikt att klargöra att sådan jakt inte får förekomma. I samma stund som den upphör, upphör också klagomålen hos journalisterna.

Anf. 39 Justitieministern OVE RAINER:

Herr talman! Om påståenden av detta slag har lämnats av tjänstemän i kanslihuset till pressens representanter, skulle jag vara tacksam om de vände sig till mig. Jag har klargjort att någon jakt efter "läckor" inom regeringskansliet inte får förekomma. Det är fastslaget, och det är både regeringens och tjänstemännens uppfattning.

Skulle det förekomma någonting av detta slag, bör dessa tjänstemän vända sig till sin departementschef eller till mig.

Anf. 40 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag är glad att jag har gett justitieministern anledning att deklarera detta. När några av våra stora tidningar har haft artiklar om detta har det inte kommit något sådant påpekande. Jag är säker på att många med tillfredsställelse kommer att läsa vad justitieministern har sagt i kammaren denna dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 41 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Gunnel Liljegren har frågat utbildningsministern om flyktingars rätt att dels själva välja studieförbund för svenskundervisning, med bibehållen rätt till studiebidrag från länsarbetsnämndens flyktingdetalj, dels att gå kvar i påbörjad svenskundervisning i annat studieförbund än ABF och TBV utan att förlora rätten till studiebidrag. Eftersom jag som invandrarminister har ansvaret för bl. a. svenskundervisning för flyktingar har frågan överlämnats till mig.

Nuvarande ordning innebär i korthet följande. Merparten av de invandrare som får stanna i Sverige som flyktingar eller därmed jämställda kommer hit på enskilt initiativ. En asylsökande deltar i studieförbundens kostnadsfria svenskundervisning under den tid som tillståndsansökningen prövas. När statens invandrarverk har beviljat uppehållstillstånd erbjuds omhändertagande i s. k. enskild inkvartering genom länsarbetsnämndens försorg. Detta innebär att länsarbetsnämnden svarar för uppehälle, svenskundervisning och arbetsplacering m. m. under den tid som det statliga flyktingomhändertagandet omfattar. Svenskundervisningen för flyktingar skall enligt arbetsmarknadsstyrelsens föreskrifter omfatta 240 timmar.

Länsarbetsnämnden skall enligt föreskrifterna anordna denna svenskundervisning i första hand genom avtal med den lokala skolmyndigheten eller AMU-center. Om detta inte är möjligt kan emellertid undervisningen efter samråd med den lokala skolmyndigheten köpas från studieförbund. Detta förekommer mest i Stockholms län.

Länsarbetsnämnden i Stockholms län har av praktiska skäl de senaste åren samarbetat med två studieförbund som har haft kapacitet att fortlöpande ta emot flyktingar för sådan undervisning. Många asylsökande har också inlett sin svenskundervisning i dessa studieförbund. De som inte har gjort det har, enligt vad jag erfarit, i de flesta fall accepterat att gå över till annan studieanordnare. Flyktingar som av olika skäl vill gå kvar i tidigare påbörjad svenskundervisning kan emellertid i undantagsfall göra det. Det är främst personliga och pedagogiska skäl som har motiverat detta. I sådana fall utgår ersättning från länsarbetsnämnden i vanlig ordning.

Anf. 42 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Jag är inte riktigt nöjd. Anita Gradin redogör för praxis. Jag har närmast frågat om ministern är beredd att ändra denna praxis.

I den utsatta situation som nyanlända flyktingar befinner sig i har kontinuitet i undervisningen ett stort värde. Många flyktingar och grupper av flyktingar i det studieförbund som jag känner bäst till, Medborgarskolan, har haft kurage nog att protestera mot överflyttningarna. Jag har ingen anledning att förmoda att det skulle förhålla sig annorlunda i andra berörda studieförbund. Det är naturligtvis helt oacceptabelt för såväl studieförbund

Om svenskundervisningen för invandrare

som flyktingar med den påtryckning, man skulle nästan kunna säga utpressning, som förekommit och fortfarande förekommer mot flyktingar i enskild inkvartering. De som inte flyttar över till de två kontrakterade studieförbunden ABF och TBV riskerar att mista studiebidrag från länsarbetsnämndens flyktingdetalj, om de inte i undantagsfall, som Anita Gradin påpekade, får gå kvar i det studieförbund där de påbörjat sina studier. Den osäkerhet om hur svenskundervisningen för invandrare skall organiseras i framtiden som olika studieanordnare känner blir inte mindre av att länsarbetsnämnden vidtar så märkliga åtgärder. Någon proposition med anledning av SFI-utredningen har ännu inte aviserats.

En ny termin närmar sig. Studieförbunden måste få besked om hur de skall förfara. Skall de lojalt annonsera sina cirklar, påbörja undervisningen och sedan få uppläggnings spräckt av länsarbetsnämnden? Med andra ord: Kommer länsarbetsnämnden att förnya kontrakten med ABF och TBV och endast med dessa studieförbund? Det är en fråga som berör såväl arbetsmarknadsdepartementet som utbildningsdepartementet.

Jag vill till Anita Gradin ställa följdfrågan om hon är villig att ta sådana initiativ att alla studieförbund som erbjuder svenskundervisning för invandrare får möjligheter att verka på lika villkor.

Anf. 43 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! För det första vill jag erinra Gunnel Liljegren – det torde nämligen inte vara obekant för henne – om att frågorna om såväl den framtida flyktingverksamheten som den framtida svenskundervisningen är föremål för en skyndsam beredning i regeringskansliet. Den fråga som Gunnel Liljegren har aktualiserat har ett nära samband med detta reformarbete, vars resultat jag hoppas kunna förelägga riksdagen mycket snart. Men remissvaren när det gäller frågan om svenskundervisning ger en mycket splittrad bild, som inte precis underlättar handläggningen i regeringskansliet.

För det andra vill jag säga att det i nuläget är praktiska skäl som gör att länsarbetsnämnden tycker att den har lättare att administrera undervisningen om den förläggs till ett fåtal ställen. Länsarbetsnämnden vill kunna kontrollera närvaron och kunna informera på svenskkurserna. Båda dessa uppgifter underlättas betydligt om undervisningen äger rum på enbart några få ställen. Jag vill också understryka, herr talman, att detta naturligtvis även innebär en rationell hushållning med statens resurser.

Anf. 44 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! För inte så länge sedan gjorde jag ett studiebesök vid länsarbetsnämnden i Malmö. Jag kunde då konstatera att man där, dess bättre, inte går till väga på samma sätt som i Stockholm. I Malmö förekom det att flyktingar i enskild inkvartering i många fall fick gå kvar i undervisningen vid de studieförbund där de hade börjat studera.

Jag har i tidningarna sett uttalanden från representanter för arbetsmarknadsdepartementet med den innebörden att studieförbunden inte anordnar

svenskkurser för invandrare på grund av den osäkerhet som nu föreligger medan vi väntar på propositionen om svenskundervisning för invandrare. Mitt bestämda intryck är emellertid att samtliga studieförbund som fortfarande har denna uppgift gör allt för att klara av denna undervisning åt staten – de har ju också hundraprocentig ersättning för det. Det vore underligt annars. då de har överkapacitet i fråga om administrationspersonal, lärare och lokaler. Det ligger i deras intresse att övergången till ett nytt system – vilket det än blir – görs så mjuk som möjligt. Det blir en mjuk övergång, om studieförbunden får fortsätta att använda sig av den tillgång på lärare, lokaler och administrativ personal som finns.

Nr 42

Tisdagen den
7 december 1982

*Om vården av
barn och gamla*

Anf. 45 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Som jag sade tidigare är frågorna om både den framtida flyktingverksamheten och den framtida svenskundervisningen för invandrare föremål för handläggning i regeringskansliet, men just därför att remissbilden är så splittrad finns det i dag inget förslag. Men det är självklart att vi skall se till att övergången blir mjuk och att vi på bästa sätt kan hitta lösningar på de här problemen.

Anf. 46 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Det är förvånande att Anita Gradin inte omedelbart ansett sig kunna rätta till ett så flagrant missförhållande som det som det här är fråga om. Jag får hoppas att den proposition vi båda nämnt och som vi vet en hel del om så småningom kommer att bli färdig. Då löser sig problemet av sig självt.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1982/83:108 om vården av barn och gamla

Anf. 47 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Karl Erik Olsson har frågat mig dels om jag anser att barn och gamla har samma mänskliga rättigheter som människor i arbetsför ålder, dels om jag anser att institutionsomsorg alltid är överlägsen omsorg i hemmet. Han har vidare frågat mig om när jag tror att vi får råd med institutionsomsorg för alla och hur vi skall klara jämställdhet och jämlikhet i familjepolitiken dessförinnan.

Mitt svar är självklart: De mänskliga rättigheterna gäller naturligtvis alla – Sverige har ställt sig bakom FN-deklarationen. Vidare: Samhällets och familjens omsorg kompletterar varandra. Det är naturligtvis inte fråga om antingen–eller utan om både–och.

Den socialdemokratiska regeringen har prioriterat barn- och äldreomsorgens utbyggnad inom den offentliga sektorns begränsade resurser. Det beror på att vi vet att det finns ett stort behov av sådan omsorg.

Vårt mål är att samhällsomsorgen skall innebära en tryggad vård för dem

*Om vården av
barn och gamla*

som behöver den. Detta står enligt min mening inte i motsatsställning till rätten för de äldre att bli vårdade hemma så länge som möjligt eller rätten för barn att bli vårdade av sina föräldrar. Utbyggnaden av den sociala hemhjälpen i kommunerna har betytt mycket för att de gamla skall få bo kvar i sina bostäder, och det är ett angeläget politiskt mål att de skall kunna få göra det i fortsättningen också. Det är viktigt att kvinnorna inte tvingas lämna arbetsmarknaden därför att samhället inte har planerat för den sociala tryggheten.

Det ligger inte inom mitt område att uttala mig om institutionsomsorgens för- och nackdelar. Mina svar i intervjun i Svenska Dagbladet syftade inte till att måla ut institutionsomsorgen som överlägsen annan omsorg eller att hävda att alla skall vårdas på institution. Målet måste vara att de som behöver det skall ha tillgång till omsorg i olika former.

Jag tror inte att någon är beredd att svara på frågan *när* vi får råd att bygga ut samhällets omsorg till full behovstäckning. Takten i utbyggnaden beror i första hand på hur snart vi kan få Sveriges ekonomi på fötter igen. Vår ambitionsnivå är att bereda barn som behöver det plats i barnomsorgen och att ge de äldre en trygg ålderdom.

Anf. 48 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber först att få tacka för svaret på mina frågor. Jag måste säga att jag i stora stycken finner svaret glädjande.

Alla meningsfulla uppgifter, både inom och utom det betalda arbetslivet måste beaktas. Det gäller inte minst i en tid när ekonomi och arbetsmarknad stagnerar. Därför är det allvarligt när s. k. traditionella kvinnoysslor, oavsett om de utförs av kvinnor eller män, förringas. Att ta hand om varandra är kanske vår viktigaste uppgift.

Mina frågor grundade sig på en tidningsintervju, där statsrådet säger: Kvinnorna är väl medvetna om sin rätt till arbete och rätt till barnomsorg.

Detta uttalande visar två saker. Dels visar det att statsrådet anser att vård av egna barn inte är arbete, dels att barnomsorg är en kvinnans rättighet. Men är det inte så att det är barnen som har rätt till barnomsorg – inte kvinnorna?

I sitt svar här i kammaren säger statsrådet att målet är tryggad vård för dem som behöver den – utan motsatsställning mellan hemvård och institutionsvård. Jag är nöjd med det svaret men måste ställa frågan: Tar statsrådet avstånd från det av mig nyss återgivna uttalandet?

I tidningsartikeln står det vidare att statsrådet Gradin sagt att "vi upplever det som ett hot när exempelvis en del landsting talar om att ytterligare 5 000 gamla skall skötas hemma". Jag vet att många gamla ser det som ett hot att inte kunna vara hemma i brist på viss tillsyn och service.

Jag kan helt instämma i det svar som jag nu fått att de som behöver vård och omsorg skall ha tillgång till sådana i olika former. Jag hoppas att detta och inte utmanande uttalanden i pressen är regeringens politik. Jag undrar om det inte vore bättre att vara litet varsam med orden.

Frågan om full behovstäckning av institutionsomsorg beror väsentligen på två faktorer: dels, som statsrådet själv framhåller, våra ekonomiska resurser, dels behovsutvecklingen, beroende på tillgängliga alternativ. Ett kraftigt samhällsstöd till institutioner men ekonomiska problem för dem som tar ett eget omsorgsansvar driver naturligtvis upp behovet av institutionsvård. Går det då någonsin att täcka det?

Anf. 49 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Mitt uttalande i tidningsartikeln strider inte mot vad jag nu har svarat. Tvärtom är svaret ett komplement till vad jag sagt i artikeln i Svenska Dagbladet. Kvinnorna har rätt till en plats på arbetsmarknaden, och det var det som det handlade om.

När det sedan gäller full behovstäckning av barnomsorg vill jag påminna Karl Erik Olsson om att de behoven är väldigt stora, därför att vi har haft borgerliga regeringar i sex år som försenat utbyggnaden av den plan som riksdagen antog i mitten av 1970-talet. Den planen fullföljdes inte i den takt som vi faktiskt hade varit överens om. Det är mycket allvarligt för de föräldrar som önskar barnomsorg. Och barnomsorg är viktig för barnen själva. Också de skall ha rätt till den kompletterande omsorg till familjernas egna omsorger om barnen som samhällets barnomsorg innebär.

Anf. 50 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! För att undvika varje missförstånd vill jag gärna säga att när det gäller kvinnornas rätt till plats på arbetsmarknaden är vi fullständigt överens. Det är naturligtvis en rättighet som vi alla bör kämpa för.

Jag vill emellertid ta upp den sista frågan som jag ställde och som fortfarande är obesvarad: Hur skall vi kunna klara av jämlikhet och jämställdhet i familjepolitiken, så länge endast en del får sin omsorg på institution? Jag vill gärna be statsrådet fundera över dessa problem.

Jag vill också ställa en följdfråga: Vore det inte en primär uppgift att rätta till ojämlikheten och ojämställdheten mellan för det första barnfamiljer som har *en* inkomst och vårdar sina egna barn och barnfamiljer som har *två* inkomster och har sina barn på daghem och för det andra kvinnor och män som är hemmarbetande och kvinnor och män som har s. k. förvärvsarbete?

I dessa båda fall föreligger det stora ojämlikheter och ojämställdheter.

Anf. 51 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag vill bara påminna om att ungefär 80 % av småbarnsföräldrarna finns i arbetskraften. Då gäller det för samhället att verkligen försöka tillgodose deras krav. Genom att de finns på arbetsmarknaden ställer de krav på service av samhället. Därför måste vi faktiskt på olika sätt och med gemensamma krafter se till att barnomsorgen blir utbyggd. Det är också därför som regeringen har föreslagit förändringar av statsbidragssystemet och föreslagit att det så småningom skall bli en ny plan för barnomsorgen.

*Om de politiska
partiernas med-
verkan i det stat-
liga jämställdhets-
arbetet*

Men för den skull finns det också skäl att ställa upp för de barnfamiljer där man bara har en inkomst. Det gör samhället ju också, bl. a. genom att ställa upp ekonomiskt i form av bostadstillägg och flerbarnsstöd.

Anf. 52 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det må visserligen vara sant att 80 % av småbarnsföräldrarna finns i arbetskraften. Det är en betydligt mindre andel av barnen som har s. k. institutionsomsorg, men det är en stor del av resurserna som går åt till detta.

Jag förstår det här resonemanget, men jag vill ta fasta på den sista meningen i statsrådets svar, där det står: "Vår ambitionsnivå är att bereda barn som behöver det plats i barnomsorgen och att ge de äldre en trygg ålderdom." Detta tycker jag är bra. Men då kan man heller inte se rött när det handlar om vårdnadsersättning till familjer med små barn i hemmet.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1982/83:121 om de politiska partiernas medverkan i det statliga jämställdhetsarbetet

Anf. 53 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Gunilla André har med hänvisning till en tidningsuppgift om att jämställdhetskommittén skall läggas ned frågat mig om jag har för avsikt att undandra andra politiska partier inflytande över och medverkan i det statliga jämställdhetsarbetet.

Jag har förstått att Gunilla André med sin fråga avser det övergripande jämställdhetsarbetet, som jag ansvarar för.

Mitt svar är kort och gott: De politiska partierna kommer att få medverka i jämställdhetsarbetet.

Vi är nu inom regeringskansliet klara med den nya organisationen av jämställdhetsarbetet. Jämställdhetskommittén kommer att avvecklas den 1 januari 1983, och jämställdhetsfrågorna kommer då att återföras till den politiska ledning som utövas av regeringen.

Ansvar för jämställdhetsarbetet i statsförvaltningen kommer att ligga i det nya civildepartementet.

Inom arbetsmarknadsdepartementet inrättas ett särskilt sekretariat för jämställdhetsfrågor. Det nuvarande jämställdhetsrådet kommer att utvidgas till att omfatta inte bara representanter för kvinnoorganisationerna utan även representanter för de politiska partierna, arbetsmarknadens parter och folkrörelserna. Därmed blir jämställdhetsarbetet förankrat i en bred samhällsdebatt.

Till arbetsmarknadsdepartementet kommer vidare att knytas en särskild delegation för jämställdhetsforskning. I denna delegation skall både forskare och politiker ingå.

Med den här förändringen kommer regeringens jämställdhetsarbete att

effektiviseras. En av de viktigaste uppgifterna för det nya sekretariatet blir att medverka till att jämställdhetsaspekterna beaktas i allt arbete inom samtliga departement.

Nr 42

Tisdagen den
7 december 1982

Anf. 54 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Före 1976 var det statliga jämställdhetsarbetet i stort sett en intern socialdemokratisk angelägenhet. Under flera år framfördes här i riksdagen, bl. a. från centerns sida, önskemål om en bredare politisk förankring. Det blev också så småningom majoritetens beslut, och sedan 1976 har jämställdhetskommittén verkat. Alla riksdagspartier har varit representerade i denna.

Utän tvivel har den verksamhet som bedrivits inom kommittén varit värdefull och framgångsrik. Det goda resultatet beror, tror jag, i stor utsträckning på att vi har kunnat arbeta över partigränserna. Samarbete i stället för konfrontation är något som f. ö. ligger i linje med kvinnors synsätt. Därför vore det synnerligen olyckligt om den fina grund som jämställdhetskommittén lagt för en samverkan på det här området nu skulle spolieras.

Det är mot den bakgrunden som jag frågat om andra partier skulle undandras inflytande och medverkan. Jag är ganska tveksam om vad svaret egentligen innebär.

När det gäller jämställdhetsrådet så finns ju detta redan, och det utesluter ingalunda andra partiets medverkan i jämställdhetskommittén. Utvidgningen, som det talas om, till den aktuella mastodontförsamlingen innebär en försvagning av kvinnoorganisationernas möjligheter till information och meningsutbyte. I svaret nämns också den särskilda delegationen för jämställdhetsforskning. Både forskare och politiker skall ingå i denna. Min fråga till statsrådet blir då: Kommer den här delegationen att få en parlamentarisk sammansättning?

Anf. 55 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag skulle nog vilja råda Gunilla André att följa utvecklingen beträffande det här arbetet. Som ansvarig för jämställdhetsfrågorna inom regeringskansliet har jag upplevt det som mycket angeläget att ett sådant arbete kan bedrivas på traditionellt sätt med handläggare, föredragande och allt vad därtill hör. Det gäller ju att vara effektiv inom regeringskansliet men också att få till stånd utåtriktade aktiviteter.

När det gäller den andra frågan, herr talman, om delegationen för jämställdhetsforskning, vill jag säga att det kommer att bli partiernas sak att välja en parlamentariker eller någon annan representant för sitt parti att ingå i delegationen. På det här stadiet i diskussionen har vi tänkt oss fem forskare och fem politiker. Sedan ankommer det på partierna att välja vilken del inom det egna partiet som vederbörande skall representera.

*Om de politiska
partiernas med-
verkan i det stat-
liga jämställdhets-
arbetet*

Tisdagen den
7. december 1982

*Om den naturliga
reproduktionen
av lax och havs-
laxöring i de norr-
ländska älvarna*

Anf. 56 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Statsrådet råder mig att följa utvecklingen när det gäller jämställdhetsarbetet. Självfallet kommer jag att göra det, eftersom jag har stort intresse för den här frågan. Givetvis är jag medveten om att det ibland kan behövas förändringar av verksamheten för att denna skall bli så effektiv som möjligt.

Beträffande min direkta fråga angående forskningsdelegationen vill jag uttrycka min tillfredsställelse över vad statsrådet här säger, att det kommer att bli en parlamentarisk delegation – dvs. att det kommer att ingå representanter som riksdagspartierna utser. Jag ser fram emot detta, och jag tackar ännu en gång för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1982/83:119 om den naturliga reproduktionen av lax och havslaxöring i de norrländska älvarna

Anf. 57 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Erik Olsson har frågat mig om jag avser att förbättra förutsättningarna för den naturliga reproduktionen av lax och havsöring i de norrländska älvarna.

Den oro för laxartens överlevnad som jag kan läsa ut ur Erik Olssons fråga, den delar jag med honom. Jag vill redan från början slå fast att regeringen under de närmaste åren kommer att verka för sådana förbättrade förutsättningar för den naturliga reproduktionen av lax och havsöring som innebär att bestånden bevaras och tillåts öka.

Det totala fångstuttaget av lax har ökat under senare år. Vi har under de senaste åren även fått uppleva en mycket tydlig försämring av laxens naturliga reproduktion. Tillgången på lekfisk är nu så liten på många håll, t. ex. i Torne älv, att bestånden kan anses vara hotade.

Fiskeristyrelsen, som är den myndighet som närmast har att verka för vården av fiskbestånden, har antagit ett handlingsprogram för beståndsvårdande åtgärder för lax och öring i Östersjön. Åtgärderna innebär bl. a. ytterligare begränsningar i fisket, för att t. ex. öka uppvandringen av lax i våra älvar.

Sannolikt kan det också inom kort bli aktuellt att särskilt utreda en rad frågor som är av betydelse för laxens fortbestånd.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 58 ERIK OLSSON (m):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret. Jag kan där läsa: "Åtgärderna innebär bl. a. ytterligare begränsningar i fisket, för att t. ex. öka uppvandringen av lax i våra älvar."

Anledningen till min fråga är att jag anser att tillgången på avelsfisk i Norrlandsälvarna är oacceptabel med tanke på vad regleringsföretagen har ådömts beträffande produktion av laxyngel. I år har man vid fiskodlingarna i Forsmo och Hjalta i Sollefteå endast kommit upp till en tredjedel av det antal avelslaxar som behövs för reproduktionen. Man behöver ca 200 stycken laxhonor men har endast fått 70 stycken i år. Dessutom har denna avelslax varit i mycket dålig kondition. Den har skador framför allt på ryggen och i nosen.

Man klagat på att havsfisket är orsaken till den dåliga fisktillgången i älvarna. Jag vill påstå att det i Ångermanälven är de fasta fiskredskapen som är orsaken. Det finns enligt en uppgift 91 fasta fiskredskap i älvmyningen, och enligt en annan uppgift skall det finnas 130 stycken och dessutom 30 längre uppströms. Om man räknar med att fångstarmarna är ca 300 meter långa skulle detta innebära att det finns mer än 3 mil garn som hindrar fisken att komma upp i älven. Detta "finnfällsfiske" bedrivs av fritidsfiskare och är därför okontrollerbart.

I Finland äger staten ensam rätt att lämna tillstånd till fiske med fasta redskap. Då staten eftersträvar en begränsning av detta fiske söker man numera vara återhållsam med tillstånden.

I Norge är benämningen på dessa fiskredskap kilnot. I fjordarna är det förbjudet att nyttja dessa redskap endast under sommarhalvåret. Däremot har man infört ett generellt förbud för fiske med fasta redskap i älvarna under en tioårsperiod.

Herr talman! Jag vill med detta framhålla att det är av största vikt att laxfisken ges större möjligheter att vandra uppåt i älvarna genom att man begränsar fisket med fasta redskap som ligger i älvmyningen och som innebär att fisken inte har möjligheter att komma upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1982/83:123 om skärpta bilavgasregler**Anf. 59 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:**

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till sådana skärpningar av avgasreglerna i Sverige att Världshälsoorganisationens gränsvärden klaras. Frågan ställs mot bakgrund av pressuppgifter om en utredning som bilavgaskommittén beställt.

Bilavgaskommittén, som tillsattes år 1977, har i uppdrag att se över den svenska bilavgaspolitiken och föreslå de åtgärder som man anser motiverade av bl. a. hälso- och miljöskäl. Sådana förslag kan avse förändringar av avgaskraven eller trafiktekniska åtgärder. Kommittén har även i uppdrag att

*Om skärpta bil-
avgasregler*

överväga frågan om införande av riktvärden för luftkvalitet med avseende på bilavgasföreningar. Jag har erfarit att kommittén bl. a. studerar de riktvärden som olika arbetsgrupper inom Världshälsoorganisationen föreslagit.

Jag har efter kontakt med bilavgaskommittén inhämtat att kommittén avser att avsluta sitt arbete under våren 1983. Sedan kommitténs förslag remissbehandlats kommer regeringen att ta ställning till de frågor Pär Granstedt tar upp.

Anf. 60 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga. Det var vad man skulle kunna kalla ett "procedurellt" svar, som statsråd av alla politiska färger gärna lämnar.

Jag noterar ändå med tillfredsställelse att vi kommer att få ett förslag från bilavgaskommittén under våren. Vi vet därmed inte när under våren – med vår kan man ju förstå tiden alltifrån februari–mars till framåt maj – och därför kan man med en viss oro fråga sig: Hur långt utdragen blir den här processen, innan regeringen kommer fram till någon form av åtgärder?

Det material jag refererar till i min fråga visar att situationen på många håll, framför allt i våra storstäder, är mycket alarmerande. Det krävs alltså att åtgärder vidtas ganska snart. Den nuvarande situationen gör att folk far illa redan nu, och ju fler månader som går – och det kanske t. o. m. kan bli fråga om bortåt ett år, innan åtgärder vidtas – desto värre blir det. Jag skulle därför vilja fråga jordbruksministern om han är beredd att försöka driva på handläggningen, så att vi får ett förslag från utredningen så snart som möjligt och sedan en något så när snabb hantering när det gäller remissbehandling, beredning i regeringskansliet osv. Det är viktigt att frågan inte drar ut på tiden mer än vad som är absolut nödvändigt.

I min fråga låg också något av en efterlysning av en politisk markering från jordbruksministerns sida, dvs. ett klarläggande av om avsikten är att skapa sådana regler att Världshälsoorganisationens krav tillgodoses. Någon sådan markering gjordes inte i svaret, och jag vill därför fråga om jordbruksministern är beredd att göra en deklARATION om huruvida arbetet skall ha detta syfte.

Anf. 61 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Låt mig först få säga att de gränsvärden som Pär Granstedt refererar till i själva verket är rekommendationer från olika expertgrupper som Världshälsoorganisationen har tillsatt. Världshälsoorganisationen är således inte bunden till dessa förslag. Rekommendationerna avser de högsta halter av olika ämnen som bedöms lämpliga från medicinska utgångspunkter. För den praktiska tillämpningen måste även andra aspekter vägas in, t. ex. de tekniska och ekonomiska möjligheterna att klara olika riktvärden på kortare och på längre sikt, var och hur mätningarna skall göras, m. m. Det är bl. a. sådana frågor som bilavgaskommittén arbetar med. När det gäller ambitionsgraden vill jag naturligtvis gärna framhålla att vi borde vara

överens om att vi skall avvakta resultatet av bilavgasutredningens arbete. Utredningen har arbetat så pass länge att vi borde ha en hel del att hämta ur dess arbete.

När det gäller den politiska ambition som Pär Granstedt efterlyser kan jag väl få redovisa, att sedan fyra år tillbaka har det parti som jag representerar krävt ett åtgärds paket, inte bara rörande själva avgasproblemet utan för att komma till rätta med bilismens luftföroreningar över huvud taget.

Pär Granstedt vet bäst själv att den borgerliga majoriteten tidigare i kammaren har avvisat behovet av det åtgärds paketet. Men jag lovar att vi skall vara ambitiösa både för att påskynda det arbete som skall följa sedan kommittén har redovisat sitt resultat och när det gäller att vidta de övriga åtgärder som i det här sammanhanget kan vara motiverade. Vi är helt överens om de svåra olägenheter som är förknippade med de luftföroreningar som försakas av bilismen.

Anf. 62 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Huruvida WHO i sin helhet har ställt sig bakom de här siffrorna eller om det är experter som har tagit fram dem är kanske inte av avgörande betydelse. Avgaserna känns nog ungefär lika illa och leder till lika mycket huvudvärk, oavsett om WHO i plenum har sagt att de är skadliga. Det finns i alla fall klara fakta som säger, att om man överskrider de här värdena, har avgaserna allvarliga negativa effekter.

Regeringskiftet ger en intressant situation. Jordbruksministern åberopar motionerna om åtgärds paketet. Om jag minns rätt var ett av motiven för den dåvarande majoriteten att avslå de socialdemokratiska yrkandena att man borde avvakta den sittande bilavgaskommitténs yttrande. Man ansåg alltså inte i sig att allt var väl beställt, utan man hänvisade till den sittande bilavgaskommittén. När jag nu ställer denna fråga hänvisar den nye jordbruksministern, som är socialdemokrat, till precis samma bilavgaskommitté som den gamla majoriteten hänvisade till på sin tid. Sådant händer naturligtvis, det är kanske inte något konstigt med det.

Det jag har föreslagit är inte att man skall springa före bilavgaskommittén utan att jordbruksministern skall försöka se till att handläggningen av dess förslag sker så snabbt som möjligt. Jag är helt ense med jordbruksministern om att vi bör ta vara på kommitténs arbete. Det har hela tiden varit min utgångspunkt. Det är därför som jag har stött riksdagsmajoriteten tidigare.

Sedan har jag efterlyst en politisk målsättning från jordbruksministern om vad han strävar efter att de internationella normerna skall innehålla. Något riktigt klart besked har jag inte fått på den punkten.

Anf. 63 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag konstaterar att vi tycks vara överens om att vi skall avvakta bilavgaskommitténs förslag. Det är riktigt som Pär Granstedt säger att det hela tiden har varit motivet för den borgerliga majoriteten att avvisa vårt förslag om åtgärds paketet.

Nr 42

**Tisdagen den
7 december 1982**

*Om skärpta bil-
avgasregler*

*Om förekomsten
av giftalger i vissa
insjöar*

Vår avsikt med åtgärdspaketet handlade inte enbart om bilavgaskommitténs arbete utan syftade till flera åtgärder. Vi menar att om vi skall lösa de här problemen får vi vidta en rad åtgärder som måste samordnas med varandra. Det var avsikten på den punkten.

När det sedan gäller den politiska ambitionen tycker jag att det är klokt att vi först avvaktar kommitténs yttrande och sedan lägger fast de normer som vi, med ledning av kommitténs arbete, den remissbehandling som kan äga rum och det arbete som har utförts på internationell nivå – inte minst inom WHO – kan konstatera är de mest lämpliga. Vår ambitionsgrad på den punkten skall vara att i möjligaste mån begränsa föroreningarna. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Anf. 64 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är självklart att vi skall avvakta bilavgaskommitténs resultat när det gäller de åtgärder som skall vidtas. Men som jag sade förut bör man försöka se till att komma till skott så snart som möjligt. Däremot borde man redan nu kunna ge uttryck för vart man strävar. Sedan får bilavgaskommittén ge oss anvisningar om vilka medel vi kan använda oss av för att nå målet, och vi får då också se om vi verkligen lyckas nå det mål vi har satt upp.

Anf. 65 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag är litet förvånad om Pär Granstedt inte har kunnat uppfatta av mitt inlägg vart vi strävar. Självfallet skall vi eftersträva att begränsa utsläppen i mesta möjliga mån.

Normerna i och för sig är bara ett instrument, och finner vi att de normer som har föreslagits här är lämpliga skall vi tillämpa dem. Om bilavgaskommittén kommer fram till att vi skall tillämpa andra normer, skall vi fundera också över det. Men det viktiga är att vi kan nå resultat. Ambitionen behöver vi inte träta om.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1982/83:126 om förekomsten av giftalger i vissa insjöar

Anf. 66 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Kerstin Anér har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidtaga med anledning av rapporter om giftalger i svenska insjöar.

Den rapportering som förekommit i massmedia under de senaste veckorna om giftiga alger i svenska insjöar har sin grund i undersökningar som gjorts bl. a. vid naturvårdsverkets vattenlaboratorium i Uppsala. De alger som avses är olika arter av s. k. blågröna alger. Det rör sig alltså i det här fallet inte om samma slags algutveckling som förorsakat problem inom vissa kustvattenområden utefter västkusten.

*Om förekomsten
av giftalger i vissa
insjöar*

Det har varit känt sedan mycket länge att vissa blågröna alger är giftiga och att de kan förorsaka allvarlig förgiftning av t. ex. kreatur, som druckit vatten med sådana alger i massutveckling. Naturvårdsverkets undersökningar startade sedan sådan förgiftning uppmärksammats på några platser i landet och sedan blågröna alger konstaterats förekomma i massutveckling i områden där man tar vatten för dricksvattenförsörjningen. Toxikologiska undersökningar i dessa sammanhang bedrivs nu av naturvårdsverket i samarbete med främst norska expertorgan. Vissa undersökningar är just slutförda, men ännu ej utvärderade.

Problem med giftiga blågröna alger finns rapporterade från alla våra grannländer och från många andra håll i världen. Det kan inte nu sägas om problemen ökat under de senaste åren eller om frågan fått ökad aktualitet genom förbättrad undersökningsmetodik. Det finns emellertid, enligt min uppfattning, all anledning att uppmärksamt följa frågan och att intensifiera undersökningarna beträffande algers giftighet och påverkan i övrigt på människor och djur. Naturvårdsverket har – såsom jag tidigare anfört – startat undersökningar på detta område, och ytterligare insatser planeras inom bl. a. ett projekt kring dricksvattenkvalitet och hälsa.

Jag utgår från att naturvårdsverket i anslutning till dessa undersökningar kommer att vidtaga de åtgärder som kan vara befogade för att problem med giftalger i insjöar i vårt land skall kunna begränsas i möjlig omfattning.

Anf. 67 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar för jordbruksministerns svar på Kerstin Anérs fråga om giftalger.

Giftalger har säkert, som jordbruksministern också framhåller, funnits i många år i våra sjöar. Det är känt att boskap avlidit efter att ha druckit sådant här vatten. Det som emellertid nu är alarmerande är att omfattningen tydligen har ökat och dessutom att frågan om giftalgerna i Sverige nästan inte har utforskats alls.

Provtagningar har visat att alger av den här arten finns i Mälaren, i Östra Ringsjön i Skåne och sjön Ören intill Åtvidaberg.

I Mälaren finns algerna i Lilla Ullevifjärden och omkring Skäftingeholm. Provtagningar har gjorts i andra sjöar, bl. a. Hjälmarens, och det finns indicier på att de här algerna kan vara mer utbredda än vad man tidigare har haft kunskap om.

Algerna finns i näringsrika sjöar och frodas genom utsläpp av näringsämnen som kväve och fosfor från jordbruket. Även reningsverkens utsläpp kan vara en del av anledningen till de problem som uppstått.

Giftalgerna har en stor förmåga att föröka sig, och de kan bli ett stort hot såväl för friluftslivet som för boskap som dricker sjövattnet. Ännu mer oroande är att många kommuner tar dricksvatten ur sjöarna. Speciellt gäller detta i det aktuella fallet Mälaren, där vattenverk finns inte långt från de områden där dessa giftalger har konstaterats.

Giftalgerna i Lilla Ullevifjärden kan följa med ut i vattenledningarna, sägs det från vattenlaboratoriet i Uppsala. Varken reningsfilter eller bakterio-

*Om förekomsten
av giftalger i vissa
insjöar*

giska tester kan stoppa giftet. Några förgiftningsrisker för människor sägs däremot inte föreligga.

Jag anser därför att det är mycket alarmerande att det inte finns någon forskning på det här området. Ännu mer alarmerande är att det inte finns någon egentlig beredskap för att möta problemen när de uppstår. Speciellt angeläget är det att studera vad jordbrukets utsläpp betyder på det här området.

Därför är jag, herr talman, inte fullt nöjd med jordbruksministerns svar. De åtgärder som planeras förefaller mig vara mer av rutinkaraktär. Kan det verkligen vara tillfredsställande att vi har ett sådant här hot mot våra sjöar, ett hot som vi inte vet så mycket om men som ändå genom visade provtagningar är en faktisk realitet. Jag skulle av jordbruksministern velat ha haft ett svar som inneburit att kraftfullare åtgärder skulle vidtas direkt.

Anf. 68 Jordbruksministern SVANTE LUNDKVIST:

Herr talman! Jag delar, som framgick av mitt svar, den oro som man känner på denna punkt. Jag kan tillägga, utöver vad jag tidigare sade, att naturvårdsverket har etablerat ett samarbete med NIVA, Norsk institutt for vannforskning, för vissa algtoxikologiska – vattentoxikologiska undersökningar. Verket överväger att i samarbete med statens veterinärmedicinska anstalt i Uppsala bygga upp egna undersökningsmöjligheter. Verket överväger också att på andra sätt intensifiera de algtoxikologiska undersökningarna. Jag tror att det är angeläget att man får i gång allt detta.

Jag vill också gärna säga att vi är medvetna om att tillförseln av näringsämnen, kväve, fosfor och andra organiska ämnen spelar en roll och att det är angeläget för oss att på allt sätt försöka komma underfund med deras roll i detta sammanhang och hur vi skall komma till rätta med problemen. Vi har ju tidigare, i varje fall från vårt håll, när vi exempelvis ville belägga handelsgödseln med en högre avgift, sagt att det är angeläget att få en gödselhantering i jordbruket som på allt sätt kan begränsa denna typ av risker. Vi har en kemikalieutredning som arbetar på detta område och som snart är färdig med sitt utredningsarbete. Jag utgår från att också denna utredning kan komma att ha synpunkter på vilka åtgärder man skulle kunna behöva vidta och vilken roll man kan befara att en övergödning spelar i dessa sammanhang. Jag tror att det är en serie av åtgärder som skall till och framför allt är det riktigt, som har sagts här, att forskningen behöver stöd för att kunna satsa på detta område.

Anf. 69 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jag tackar för jordbruksministerns fördjupade svar. Av detta svar framgår att åtgärder kommer att vidtas och att jordbruksministern bevakar detta ärende med uppmärksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Återkallelse av proposition

Nr 42

Tisdagen den
7 december 1982

Anf. 70 TREDJE VICE TALMANNEN:

I skrivelse 1982/83:72 har regeringen återkallat proposition 1982/83:23 om utbildning i räddningstjänst.

Jag har med anledning härav avskrivit detta förslag samt i anslutning därtill väckt motion.

*Återkallelse av
proposition*

Skrivelsen lades till handlingarna.

17 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:10

18 § Anf. 71 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppförs arbetsmarknadsutskottets betänkande 6 och konstitutionsutskottets betänkande 10 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

19 § Anmälades och bordlades
Proposition
1982/83:69 Tjänstekonstruktionen för studie- och yrkesorientering i grundskolan och gymnasieskolan

20 § Anmälades och bordlades
Motionerna
1982/83:139 av *Thorbjörn Fälldin m. fl.*
1982/83:140 av *Sten-Ove Sundström m. fl.*
1982/83:141 av *Ola Ullsten m. fl.*
1982/83:142 av *Lars Werner m. fl.*
Rekonstruktion av Statsföretagsgruppen (prop. 1982/83:68)

1982/83:143 av *Björn Molin*
Riksdagens revisorers förslag angående besparingsåtgärder i statsförvaltningen (förs. 1982/83:8)

21 § Anmälades och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkanden
1982/83:9 Vissa författningsfrågor m. m.
1982/83:11 Vissa yttrandefrihetsfrågor

Försvarsutskottets betänkanden
1982/83:1 Kommunernas medverkan vid antagningen av hemvärnsmän
1982/83:2 Ansökningsförfarande för militära tjänster
1982/83:3 Översyn av vapenfrilagen
1982/83:4 Tilläggsbudget I för 1982/83 – försvarsdepartementet (prop. 1982/83:25)

Kulturutskottets betänkande
1982/83:13 Vissa kulturminnesvårdsfrågor

Trafikutskottets betänkande
1982/83:4 Öresundsförbindelserna m. m.

Näringsutskottets betänkanden
1982/83:9 Riksdagens revisorers granskning av den ekonomiska uppgörelsen i samband med bildandet av SSAB Svenskt Stål AB (förs. 1981/82:8)
1982/83:10 Statligt stöd till industrin (skr. 1982/83:33, förs. 1982/83:4)
1982/83:14 Förfarandet vid rapportering av fondpappersaffärer, m. m. (prop. 1982/83:49)

22 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 6 december

1982/83:167 av *Anna Lindh* (s) till utbildningsministern om åtgärder för att förhindra att avgifter uttas för universitetsundervisning:

På institutionen för nationalekonomi vid Stockholms universitet finns det planer på att låta gruppundervisningen ske i Kursverksamhetens regi och därmed avgiftsbeläggas. Detta skulle i praktiken innebära att universitetsutbildningen inte längre är kostnadsfri.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till utbildningsministern:

Avser statsrådet vidta åtgärder för att förhindra att avgifter uttas för universitetsundervisning?

den 7 december

1982/83:168 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om åtgärder för att främja trädgårdsnäringen:

De svenska trädgårdsodlarna har en mycket svår ekonomisk situation. Ett högt kostnadsläge – ytterligare förstärkt på grund av ränteläget och nu ännu högre oljepriser – har medfört hård konkurrens från exportländer med starkt subventionerade räntor och energipriser. Dessa länder gör även i övrigt stora satsningar för att främja sina trädgårdsnäringar.

Genom referat i pressen vet jag att Trädgårdsnäringens riksförbund både i augusti och i oktober månad begärt att regeringen skall vidta snabba och verkningfulla åtgärder för att främja den svenska trädgårdsnäringen.

Förslag har också i år framlagts av trädgårdsnäringens utredning. Dessa

syftar till att understödja de svenska trädgårdsprodukterna med marknadsfrämjande åtgärder. Detta är ett kompletterande utredningsförslag, som ett enhälligt jordbruksutskott och en enhällig riksdag begärt.

Samma jordbruksutskott och riksdag uttalade också "att de som arbetar inom trädgårdsnäringen skall ha en ekonomisk och social standard som är likvärdig med den som erbjuds inom andra näringar". De som är sysselsatta inom trädgårdsnäringen kan dock inte leva endast på uttalanden. Statsmakterna måste i handling leva upp till dessa och på olika sätt främja näringen.

Då snabba åtgärder är angelägna för att stärka den svenska trädgårdsnäringens konkurrenskraft, vill jag till jordbruksministern ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet att snarast förelägga riksdagen förslag om marknadsfrämjande åtgärder inom trädgårdsnäringen?
2. Avser statsrådet att även i övrigt vidta aktualiserade åtgärder som kan främja den svenska trädgårdsnäringen?

1982/83:169 av *Lennart Brunander* (c) till industriministern om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid Eiser Strump AB i Borås:

I slutet av förra veckan beslutade Eisers styrelse att lägga ned tillverkningen vid Eiser Strump AB i Borås. Beslutet innebär att tillverkningen flyttas till Malmö och att 200–250 anställda mister sina arbeten i Borås. Enligt fackliga företrädare går fabriken med vinst och borde således kunna drivas vidare.

För Borås är nedläggningen ett svårt slag – man har redan hög arbetslöshet. Det är nödvändigt att alla hjälps åt för att behålla de arbetstillfällena som finns i Borås och Sjuhäradsbygden.

Motivet att lägga ned en lönsam verksamhet är svårt att förstå.

Jag vill därför ställa följande fråga till industriministern:

Är industriministern beredd att ingripa för att trygga sysselsättningen vid Eiser Strump AB i Borås?

1982/83:170 av *Martin Olsson* (c) till bostadsministern om inrättande av en kartkonserveringscentral:

I mars 1981 framlade en arbetsgrupp inom lantmäteriverket ett förslag till uppbyggande av en för hela riket gemensam kartkonserveringscentral, som i första hand föreslogs lokaliserad till Änge.

I motionen 1981/82:369 av Margit Odelsparr och undertecknad togs arbetsgruppens förslag upp. Civilutskottet (CU 1981/82:21) uttalade i anledning av motionen att det är "angeläget att åtgärder snarast vidtas av regeringen för att skapa de organisatoriska förutsättningarna för en sådan verksamhet inom lantmäteriets ram". Frågan om lämplig lokaliseringssort måste enligt utskottet bedömas även utifrån regionalpolitiska grunder. Riksdagen beslöt att ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

Om behovet av en kartkonserveringscentral torde ej något tvivel råda. Inte

heller borde det råda något tvivel om att Ånge, som av arbetsgruppen förordats som lokaliseringsort, även av regionalpolitiska skäl är en ort för vilken mycket starka skäl talar.

Jag vill därför fråga bostadsministern:

1. Överväger regeringen inrättande av en kartkonserveringscentral?
2. Avser regeringen att föreslå en lokalisering av centralen till Ånge?

1982/83:171 av *Per Israelsson* (vpk) till statsrådet Roine Carlsson om åtgärder för att trygga sysselsättningen vid Örebro Pappersbruk AB:

Örebro Pappersbruk AB ingår i ASSI-koncernen och har ca 350 anställda. Bruket har lönsamhetsproblem. Både företagsledningen och facket anser att bruket kan bli lönsamt om det får investera ca 20 milj. kr. under en treårsperiod för tillverkning av bl. a. s. k. odlingspapper.

ASSI föreslås i proposition 1982/83:68 få 2 miljarder i ägartillskott från staten för finansiell konsolidering. En konsolidering borde innebära investeringar för lönsamhet och trygga jobb.

Kan de anställda vid Örebro Pappersbruk AB utgå från att bruket får göra de tilltänkta investeringar som skulle kunna leda till lönsamhet och tryggad sysselsättning?

1982/83:172 av *Margareta Gard* (m) till bostadsministern om låneunderlaget vid beräkning av statligt bostadslån:

Vid ett flertal tillfällen har en kommun lämnat femåriga ränte- och amorteringsfria avskrivningslån till egnahemsbyggare inom en begränsad del av kommunen.

I lånen ingår kostnader för tomtmark, anslutningsavgift och exploateringsavgift. Samtidigt har kommunens förmedlingsorgan (kommunstyrelsens AU) tillstyrkt att lånesumman skall ingå i låneunderlaget, dvs. att lån med räntebidrag utgår även på den del av byggkostnaderna som efterskänkts av kommunen.

Anser bostadsministern att redan skattefinansierade kostnader skall ingå i låneunderlaget vid beräkning av statligt bostadslån?

23 § Kammaren åtskildes kl. 17.05.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert